

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN - KOMMUNSTYRELSEN

Grundläggande granskning 2020

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisionens arbete ska även ses som ett stöd till nämnderna och styrelsen.

Revisorerna ska enligt kommunallagen årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsred.

Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- ▶ Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- ▶ Räkenskaperna är rättvisande
- ▶ Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av tre delar; grundläggande granskning, fördjupad granskning samt granskning av delårsrapport och årsredovisning.

Den grundläggande granskningen omfattar en översiktlig granskning av måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll. De fördjupade granskningarna kan ses som komplement till den grundläggande granskningen.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den grundläggande granskningen ger också underlag att under året uppdatera riskanalysen. Enligt god revisionsred i kommunal verksamhet ska den grundläggande granskningen ha en sådan omfattning att den ger en grund för bedömningar i revisionsberättelsen.

Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2020.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Den grundläggande granskningen är en översiktlig granskning som syftar till att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

Den grundläggande granskningen syftar därmed till att ge en översiktlig bild av styrelse och granskade nämnder och en tillräcklig grund för de bedömningar som görs inför ansvarsprövningen.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- ▶ Har styrelsen/nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag?
- ▶ Har styrelsen/nämnden säkerställt att den får tillräcklig uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
 - Vidtar styrelsen/nämnden åtgärder vid eventuella avvikelser?
- ▶ Har styrelsen/nämnden en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- ▶ Är styrelsens/nämndens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsning

Granskningen avser hela granskningsåret 2020 och omfattar därmed granskning och bedömning utifrån samtliga styr- och uppföljningsdokument som upprättas för året. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsboksut/verksamhetsuppföljningar för 2020.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:725)
- ▶ Strategisk plan 2016–2028
- ▶ Planeringsföresättningar, budget och investeringar 2020–2023
- ▶ Riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-09-26)
- ▶ Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

lakttagelserna i denna rapport avser kommunstyrelsen. Enligt reglementet är kommunstyrelsen kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Styrelsen har ansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning. I reglementet anges att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnder och gemensamma nämnders verksamhet.

1.5 Genomförande

Dialogmöten har genomförts med respektive nämnd med syfte att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under augusti 2020. Vid presidiedialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Motsvarande underlag har även använts vid de träffar som genomförts under hösten med nämnder och styrelse. Syftet med dessa dialogmöten har varit att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats av respektive presidium.

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, har de underlag som upprättats (formulär och anteckningar från dialoger) kompletterats med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument.

Utöver detta har en enkät skickats ut till samtliga ordinarie ledamöter och ersättare i Umeå kommuns nämnder. I enkäten ombads ledamöterna och ersättarna besvara frågor avseende styrelsens/nämndens ekonomi, interna kontroll och målstyrning.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den ger också underlag att under året uppdatera revisorernas riskanalys. Den grundläggande granskningen pågår under hela granskningsåret. Den information som inhämtats i samband med den grundläggande granskningen beaktas även vid revisorernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder i revisionsredogörelsen då de lämnar sin samlade bedömning av nämndernas interna styrning och kontroll:

- ▶ Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- ▶ Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- ▶ Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- ▶ Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

2. Bedömningsformulär

Nedan redogörs för de svar som kommunstyrelsens presidium lämnat inför revisorernas träff med dem i augusti 2020. Detta kompletteras med revisorernas iakttagelser och bedömningar utifrån de områden som berörs i bedömningsformulären. Granskningen avser kommunstyrelsen.

2.1 Intern kontroll

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ samt underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1 Styrelsen ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Riktlinjer för intern styrning och kontroll	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Se svar på nedanstående frågor som sammanvägt visar på god följsamhet inom området.
<i>2.1.1.1 Har styrelsen varit aktiva i genomförandet av en riskanalys, inkl. värdering och vägledning i hantering av riskerna?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Dialog om riskanalys, riskvärdering och kontrollområden genomfördes vid KSnaus sammanträde den 22 okt 2019 (§327).
<i>2.1.1.2 Har styrelsen fastställt riskanalys?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	KS protokoll 2019-12-03 (§200).
<i>2.1.1.3 Har styrelsen fastställt internkontrollplan?</i>	Handledning – intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	KS protokoll 2019-12-03 (§200).
<i>2.1.1.4 Har styrelsen beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Senast vid KS sammanträde den 2 juni (§ 102) då KS beslutade att godkänna uppföljning av KS internkontrollplan för perioden jan-april 2020.
<i>2.1.1.5 Har styrelsen gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Dessa beslut tas vid uppföljning av respektive verksamhetsår. Det innebär att KS vid sammanträdet den 17 mars 2020 (§ 37) fattade beslut att den interna styrningen och kontrollen i kommunen bedömdes vara ändamålsenlig

			och tillräcklig (för verksamhetsåret 2019).
<i>2.1.1.6 Har kommunstyrelsen tagit del av nämndernas uppföljning av internkontrollplaner?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	<p>KS tog del av nämndernas internkontroll-uppföljning för 2019 i samband med KS sammanträde den 17 mars 2020 (§ 37).</p> <p>Nämndernas uppföljning av internkontroll för perioden jan-april 2020 hanteras vid KS sammanträde 20-08-18, se KS-2020/00414.</p>
<i>2.1.1.7 Har kommunstyrelsen utvärderat kommunens samlade system för intern kontroll och om förbättringar behövs föreslagit sådana?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Kommunstyrelsens utvärdering av kommunens samlade system för intern kontroll sker i slutet på varje verksamhetsår, (i och med att de nya anvisningarna antogs 2019 och tillämpas from 2020 har arbetet enligt de nya anvisningarna därför ännu inte utvärderats). De nya anvisningarna var dock en direkt följd av den revisionsgranskning och interna utvärdering som genomfördes föregående år.
<i>2.1.2 Styrelsen ska årligen planera kontroller så att attestreglementet följs.</i>	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☒ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	<p>Attestreglementet uppdateras och tas upp för beslut i kommunstyrelsen under hösten 2020.</p> <p>Förstudie om "attestmotor" har genomförts. Den visar på viss komplexitet i genomförandet. Detta kombinerat med den pågående Corona-pandemin har gjort att arbetet med ett ev. införande skjuts fram till våren 2021.</p>

2.1.3 Styrelsen ska årligen genomföra kontroller så att attestreglementet följs.	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☒ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	<p>Se svar ovan under 2.1.2</p> <p>Stickprovsvisa kontroller av attester inom kommunstyrelsens verksamheter genomförs löpande under året inom ramen för inköpsprocessen.</p>
2.1.3.1 Har styrelsen vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?		☒ Ja ☐ Nej	<p>Attestreglemente uppdateras och tas upp för beslut av kommunstyrelsen under hösten 2020.</p>

Lakttagelser

Kommunstyrelsen antog i oktober 2019 en internkontrollplan för 2020. Kommunstyrelsens internkontrollplan består av tre delar; riskinventering, riskvärdering och internkontrollplan. Av riskinventeringen framgår att det finns nio risker inom sju områden (Decentraliserad organisation, informationssäkerhet, ekonomisk styrning – uppsiktsplikt, kontinuitetsplanering, ny lagstiftning, beredning/uppföljning och mutor/jäv/korruption).

Risken analysen som ligger till grund för styrelsens prioritering av åtgärder framgår av internkontrollplanen. Enligt risken analysen har kommunstyrelsen i samråd med KS-nau varit delaktig i att värdera och prioritera vilka risker som ska hanteras. Förslag på åtgärder, vem som ansvarar för åtgärderna och när i tid åtgärder ska rapporteras finns med i internkontrollplanen.

Riskbeskrivningarna har ett värde baserat på en värdering av sannolikhet och konsekvens. Nedan följer den risk med högst riskvärde:

- Risk för att nämnder planerar och genomför effektiviseringsåtgärder som enbart leder till att befintlig kostnad omfördelas till fler nämnder (ingen effektivisering) och/eller en fördyrning för kommunen som helhet.

Uppföljning av internkontrollplanen har skett i samband med verksamhetsuppföljning (T1 och T2 samt i samband med årsbokslut), där det framgår hur arbetet fortlöper utifrån angivna åtgärder.

Styrelsen antog i februari 2021 internkontrollrapport för helåret 2020. Av beslutet framgår att styrelsen bedömer att den interna kontrollen och styrningen är ändamålsenlig och tillräcklig.

Bedömning

Vi bedömer att styrelsen säkerställt en ändamålsenlig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Kommunstyrelsen har beslutat om en riskanalys, där styrelsen identifierat risker för nämndens verksamhet och ekonomi. Av kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153) framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Styrelsen har fattat beslut om en internkontrollplan för 2020.

2.2 Målstyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden kopplade till ett urval av fullmäktiges mål och uppdrag:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<p>2.2.1 Styrelsen ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de bestämmelser i lagar och författningar som verksamheten omfattas av.</p>	<p>Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder</p>	<p>☐Ja ☒Nej</p>	<p>KS liksom övriga nämnder faller på frågan om att Styrelse/nämnd ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål som fullmäktige bestämt.</p> <p>Men bortsett från att det bedöms vara omöjligt att säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med samtliga (över 350 st) fullmäktigemål bedöms följsamheten vara god.</p> <p>Se nedanstående svar samt KS internkontrollplan, KS uppdragsplan</p> <p>Samt ISO-certifiering av delar av kommunstyrelsens verksamhet.</p>
<p>2.2.1.1 Har styrelsen säkerställt att samtliga av fullmäktiges kommunövergripande/ generella mål beaktas i uppdragsplanen?</p>		<p>☐Ja ☒Nej</p>	<p>Fullmäktige har över årens lopp fastställt ett stort antal planer, program och strategier och i stort sett samtliga innehåller mål (tot över 350 st). Dessa inryms dessvärre inte i KS uppdragsplan, KS har däremot tagit med av KF fastställda mål från de planeringsförutsättningar som KF fastställt för 2020.</p> <p>Se KS uppdragsplan för 2020</p>
<p>2.2.1.2 Har styrelsen säkerställt att samtliga av fullmäktiges mål och uppdrag som berör styrelsen beaktas i uppdragsplanen?</p>		<p>☐Ja ☒Nej</p>	<p>Se kommentar och hänvisning under punkten 2.2.1.1, samtliga av de uppdrag KF fördelat till KS ingår i KS uppdragsplan för 2020</p>

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
2.2.1.3 Har styrelsen löpande under året tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att uppnå måluppfyllelse?		☒ Ja ☐ Nej	Styrelsen har vid ett flertal tillfällen tagit aktiva beslut om åtgärder för att uppnå måluppfyllelse (se ex vis KS uppdragsplan för 2020, beslut med syfte att uppnå mål avseende plan- alt markberedskap etc.)
2.2.2 Styrelsen ansvarar för att det egna verksamhetsområdet kontinuerligt följs upp och utvärderas.	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt tillämplig lagstiftning för verksamheten.	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Styrelsen får månatligen information om händelser av vikt och utvecklingen i styrelsens verksamheter, till detta tillkommer rapport för perioden jan-april, rapport för perioden jan-aug samt årsrapport.
2.2.3 Styrelsen har ansvar att verka för att samråd sker med brukare av nämndens tjänster	Kommunallagen (2017:725) 8 kap. 3 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Förutom de samråd/ medborgardialoger som sker inom stadsutveckling/ samhällsplanering och näringslivsutveckling har KS fortlöpande dialog inom ramen för Umebrå, Umeå kommuns Interreligiösa råd och Umeå kommuns funktionshindersråd
2.2.4 Styrelsen ska verka för att samverkan sker mellan styrelse och nämnder för att gemensamt nå kommunens övergripande mål	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Styrelsen samverkar/för dialog med berörda nämnder där så är berättigat för att uppnå måluppfyllelse
2.2.4.1 Fungerar samverkan i övrigt med nämnder och andra externa aktörer väl?		☒ Ja ☐ Nej	Se svar 2.2.3

Lakttagelser

I kommunstyrelsens uppdragsplan framgår samtliga av fullmäktiges riktade mål och uppdrag till kommunstyrelsen som anges i *Planeringsförutsättningar, budget och investeringar 2020–2023*. För respektive mål och uppdrag återfinns en kort beskrivning av hur kommunstyrelsen ska arbeta med dem samt vem som ansvarar för arbetet. I styrelsens uppdragsplan anges när i tid återrapportering av mål och uppdrag ska ske.

I kommunstyrelsens styrkort finns mätbara indikatorer för kommunfullmäktiges mål. I tertialrapporteringen per augusti och i verksamhetsuppföljningen för helåret finns en bedömning av måluppfyllelse för fullmäktiges mål och uppdrag som styrelsen särskilt berörs av.

Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsens målstyrning är ändamålsenlig. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Vi noterar att styrelsen arbetar utifrån samtliga mål och uppdrag där fullmäktiges har delgivit styrelsen huvudansvar. Styrelsen har tolkat mål och uppdrag från fullmäktige och brutit ned flera av dessa så att de fungerar som styrsignaler till verksamheten, delvis genom nämndens styrkort, men även i verksamhetsuppföljningen.

2.3 Ekonomi

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav samt åtaganden som fullmäktige ålagt enligt reglementen:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
2.3.1 Styrelsen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Ja, se svar 2.3.1.2
2.3.1.1 Har styrelsen anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i budget?		☒ Ja ☐ Nej	Ja, bland annat vid beslutet om decentralisering av tidigare personal- och ekonomifunktion.
2.3.1.2 Får styrelsen tillräckliga underlag avseende ekonomi och verksamhetens utveckling för		☒ Ja ☐ Nej	Ja, bl a genom löpande information i KSnau om KS ekonomiska läge och finans- och kraftrapporten som upprättas månadsvis. Per sista april, sista aug och sista dec upprättas

<i>att kunna göra de prioriteringar och vidta de åtgärder som krävs för att nå en ekonomi i balans?</i>			en rapport för KS som innehåller ekonomi, väsentliga personalförhållanden samt uppföljning av mål och uppdrag.
<i>2.3.1.3 Prognostiserar styrelsen ett underskott för året?</i>		☐ Ja ☒ Nej	
<i>2.3.1.4 Om ja på fråga 2.3.1.3 - har styrelsen under året tagit aktiva beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans?</i>		☐ Ja ☐ Nej	Inte aktuellt
<i>2.3.2 Styrelsen ska regelmässigt rapportera till fullmäktige om hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret.</i>	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt kommunallagen.	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	Rapportering till KF har gjorts via en förenklad rapport för perioden jan-april (KF i juni). För perioden jan-aug görs rapportering till KF inom ramen för delårsbokslutet (KF i oktober). För helår görs rapporteringen via årsbokslutet (KF mars/april).
<i>2.3.3 Har styrelsen månatligen inhämtat information om nämndernas ekonomiska ställning?</i>	Kommunstyrelsens uppgift är att leda och samordna planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter. Kommunstyrelsen beslutar om omfördelning av medel som under löpande år frigörs genom samordningsvinster samt vid behov för över/underskottshantering mellan nämnder.	☐ Ja ☒ Nej	Nej! I januari och juli har det ej skett någon lägesrapport till KSnau om nämndernas ekonomiska ställning. Övriga månader har KSnau/KS fått information i anslutning till ordinarie sammanträden. Under 2020 har information om det ekonomiska läget i

	<p>I planeringsförutsättningarna /budgetbeslutet för 2020 ställs krav på nämnder som redovisar eller befarar ett underskott över en procent av tilldelad budgetram. Om underskottet uppgår till mer än 1 mnkr, ska nämnden snarast redovisa en prissatt åtgärdsplan till kommunstyrelsen och vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en budget i balans. Om planerade åtgärder innefattar väsentlig förändring av beslutad servicenivå ska ärendet beredas för hantering och beslut i kommunfullmäktige.</p>	<p>nämnder och styrelse delgetts KSnau för perioden jan-feb. Denna uppföljning gjordes utan rapportering från nämnd, information hämtades istället från kommunens ekonomisystem. Under hösten kommer KSnau att delges information om det ekonomiska läget för jan-maj, jan-juli, jan-sep, jan-okt, jan-nov på samma sätt som för jan-feb, dvs utan rapportering från nämnd.</p> <p>För perioden jan-april har KS inhämtat rapporter från nämnderna för den sk förenklade rapporten (som ersatt delårsbokslut 1) och som rapporterats till KF i juni. För perioden jan-aug inhämtar KS rapporter från nämnderna inför/inom ramen för kommunens delårsbokslut (behandlas i KF i okt). I samband med årsbokslutet inhämtar KS rapporter från nämnderna.</p> <p>Nämnder som prognosticerat stora underskott har kallats till KSnau för att informera om orsaker till underskott och då även anmodats inkomma med åtgärdsplan för ekonomi i balans. T.ex. var Fritidsnämnden på KSnau den 11 aug.</p>
--	--	--

Iakttagelser

Av styrelsens tertialuppföljning framgår att styrelsens resultat under andra tertialet uppgick till + 40 mnkr och prognosen för helåret var + 50 mnkr. Prognosen är förbättrad jämfört med tidigare lämnade prognoser under året med anledning av överskott på avskrivningar, minskade kostnader inom kommunen för arbetsgivaravgifter samt att styrelsen beräknar att pensioner blir lägre än budgeterat.

I prognosen per augusti ingår även prognosen för krafthandeln på - 8 mnkr vilket är en prognosförbättring med 15 mnkr sedan rapporteringen i april. I uppföljningen finns en redogörelse för verksamhetens nettoinvesteringar.

Enligt styrelsens verksamhetsuppföljning för 2020 uppgår styrelsens resultat till + 14,6 mnkr. De största budgetavvikelsena avser kommunövergripande kostnader och kommungemensamma avgifter.

Bedömning

Utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning bedömer vi att styrelsens interna ekonomistyrning är ändamålsenlig. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

2.4 Enkät till ledamöter och ersättare i kommunstyrelsen

Under hösten 2020 skickades en enkät ut till ledamöterna och ersättarna i kommunstyrelsen. Av de 30 ledamöter och ersättare besvarade 22 enkäten vilket innebar en svarsfrekvens på 73 procent. Enkäten innehöll frågor om utformningen och framtagandet av verksamhetsmål, målluppfyllelse och åtgärder för att nå mål och uppdrag, budget och de ekonomiska målen, riskanalys samt arbetet med intern kontroll och internkontrollplan.

Av enkätsvaren framgår att de svarande generellt upplever att ekonomin, målstyrningen och den interna kontrollen fungerar väl. De svarande bedömer att verksamhetsmål och budget är tydligt kopplade till kommunfullmäktiges mål och att verksamhetsmålen är mätbara och möjliga att utvärdera. Svaren visar att verksamhetsmålen och ekonomin följs upp och att åtgärder vidtas vid eventuella brister. Vidare bedömer de svarande att resultat från arbetet med den interna kontrollen regelbundet rapporteras till styrelsen och att styrelsen fattar beslut vid konstaterade brister i internkontrollen. Drygt hälften av de svarande upplevde att de var delaktiga i risk-och väsentlighetsanalysen som ligger till grund för internkontrollplanen.

3. Frågeställningar till nämndens presidium

3.1 Generella frågeställningar till samtliga nämnder

Svaren nedan har lämnats av kommunstyrelsens presidium i samband med den dialog som genomfördes i augusti 2020. Svaren är därmed inte att ses som revisorernas iakttagelser och bedömningar.

Har styrelsen säkerställt att det finns rutiner och en beredskap för att hantera ej planerad frånvaro hos nyckelpersoner?

Ersättare finns angiven i den skriftliga fördelningen från delegerande chef, vilket följer fullmäktiges beslut om fördelning av arbetsmiljöuppgifter. Enligt beredskapsplan ska respektive förvaltningschef säkra ersättare för den egna rollen, ledningsgruppen och för enhetschefer och nyckelpersoner. Statsdirektören har under mars beslutat om 6 ersättare i prioriteringsordning.

För lönesystemet finns enligt styrelsen ersättningsplanering för alla kommuner i Umeåregionen som avser främst systemförvaltning och lönekörning. För andra nyckelroller är ersättningsplaneringen kopplade till behörighetsfrågor i systemadministration, attestreglementet, delegationsordning i personalfrågor med

mera.

Hur styr styrelsen arbetet med att identifiera och analysera nettokostnadsavvikelsen?

Styrningen har skett via KSnau. Under budgetarbetet inför 2021 har definitionen av nettokostnadsavvikelsen presenterats för KSnau, samt förslag till arbetssätt för fortsatta analyser. Detta kommer att skrivas fram som en anvisning till nämnderna under hösten 2020, enligt beslut från kommunstyrelsen.

Hur arbetar styrelsen med tillgänglighetsfrågor? Både när det gäller digital och fysisk tillgänglighet.

I maj 2018 antog kommunfullmäktige "Program för Tillgänglighet i Umeå kommun 2018 – 2030" och hösten samma år informerades nämnder, verksamheter samt ledningen för UKF. Programmet har nio fokusområden; Bemötande, Upphandling, Fysisk miljö, Transporter, Boende, Kultur och fritid, IT, information och kommunikation, Utbildning samt Arbete och sysselsättning. Genomförandet av programmet har delats in i tre etapper om vardera fyra år. För Etapp 1, 2018 – 2022, valdes fokusområdena Arbete och sysselsättning samt Transporter/resande.

Vid övergripande planering finns sedan 2019 halvtidsanställd tillgänglighetsstrateg med ansvar för kommunens funktionshinderråd och genomförandet av tillgänglighetsprogrammet. Som stöd i arbetet finns bl.a. en beredningsgrupp för tillgänglighet bestående av tjänstepersoner från olika verksamheter inom kommunen. Gruppen har utökats med fler deltagare under 2019 och målet är att ansluta fler. Under 2019 har samtliga nämnder (utvalda tjänstepersoner och politiker) besökt funktionshinderrådet för att redovisa deras arbete med etappmål 1. Tillgänglighet i fysisk miljö ingår inte som fokusområde i etapp 1 men berör både "Transporter" och "Arbete och sysselsättning".

Genom kollektivtrafikprogrammet och målet att kollektivtrafiken ska vara förstahandsvalet för personer med funktionsnedsättning så har ett "hela resan perspektiv" föreslagits. Det innebär att all utformning för att; planera resan, förflytta sig mellan hem och hållplats, hållplatsen, på-/avstigning samt ombord fordonet samt byte av trafikslag behöver inventeras och hinder åtgärdas. Även innovativa lösningar för att förbättra fysisk tillgänglighet kommer att behövas.

I arbetsprocessen för kollektivtrafikprogrammet har tillgänglighetsstrateg ingått i expertstödet. I det arbetet har ledamöter från funktionshinder- och pensionärsråden haft tillfällen att samtala om kollektivtrafiken. Enskilda medlemmar i föreningarna har skickat egna berättelser som redovisats i nulägesbeskrivning. Funktionshinderrådet i samarbete med Region Västerbotten har under 2019 producerat filmer om hur det är att åka buss i Umeå med någon funktionsnedsättning. Filmerna har publicerats av Region Västerbotten och finns på YouTube.

Som ett led i genomförandet av fokusområdet "Arbete och sysselsättning" har ett samarbete startat med Universellt utformade arbetsplatser (UUA) och ett nätverk med tjänstepersoner från kommun, myndigheter och näringslivet. En universellt utformad arbetsplats innebär att den från början är inkluderande för alla och att olikheter ryms och tas till vara. Förutom kunskapsutbyte får nätverket metoder och modeller för utbildning och kompetenshöjning inom fyra områden: fysisk- och social arbetsmiljö, arbetsorganisationens utformning och ledarskap samt kompetensförsörjning och rekryteringsprocessen.

Kommunens planer, strategier och program inkluderar olika tillgänglighetsperspektiv, arbetsprocessen är under utveckling och kan se olika ut för olika verksamheter. Några exempel på arbetsprocesser inom fysisk miljö är:

- Umeå kommuns skyltprogram – dialog mellan tjänstepersoner för kompletteringar med tillgänglighetsåtgärder.

- Folketshus Umeå samt parkeringshuset Parketten – felanmälningar och tips från allmänheten besvaras, konstaterade hinder förmedlas till verksamheterna som åtgärdar direkt eller upprättar åtgärdsprogram för tillgänglighet.
- Medborgare- och verksamhetsfrågor – rådgivning inom olika tillgänglighetsområden eller slussas till berörd verksamhet.
- UPAB samt Gator och parker – dialogmöte där funktionshinderrådet påtalar brister och förbättringsförslag av Umeås parkeringsytor. Brist på tillgängliga laddplatser för el-bilar aktualiseras.
- Designprojekt inom ramen för Mellersta Norrlands ”Stolpe in för stad och land” – samverkan med Biofuel Region, Designhögskolan Umeå och tillgänglighetsstrateg för information om tillgänglig utformning och brukarsamverkan.

Aktiviteter med anledning av lagen om tillgänglighet till digital offentlig service:

Vi strävar efter att använda ett enkelt och begripligt språk för alla (klarspråk) och utgår från webbricklinjerna WCAG 2.1 AA. Oberoende av den nya lagen så har tillgänglighetsfrågor prioriterats för att möta alla medborgares behov. Genomförda aktiviteter innefattar bland annat:

- Löpande insatser vid kommunikation - Ambitionen är att följa lagen och webbricklinjerna.
- Inventering av vilka webbplatser som behöver ses över – Inventering sammanställd och levererad till SDF
- Inventering av system och dess tillgänglighet (görs av respektive systemförvaltare)
- Avstämning om lagen om tillgänglighet till digital offentlig service (bildat intern samordningsgrupp)
- Information till om innehållet i lagen har givits till Nämndsekreterare, kommunikatörer, IT-specialister och förvaltare, Utbildningsförvaltning etc
- Öppna utbildningar om det allmänna innehållet i Lagen och webbdirektivet (Utbildare Funka, Nordic Accessibility Group, SKR)
- Utbildningar om webbtillgänglighet (Relevanta webbricklinjer för kommunikatörer/Webbtillgänglighet)
- Utbildningar i att skapa tillgängliga dokument (Kommunikatörer, kommunikationssamordnare inom skolan och upphandlade reklambyråer)
- Utbildning i tillgänglig video (Utbildare: Screen 9/Sitevision/Metamatrix/SKR)
- Dialog med tillgänglighetskonsult om analys och lösningsförslag på kommunala webbplatser
- Översyn av mallar i Word
- Dialog med Administration om tillgängliga mallar i Public 360
- Arbete med Funkastruktur
- Automatiska tillgänglighetskontroller vid webbpublicering (Sker vid varje publicering av webbsida. Utgår från standarden WCAG).
- Publicerat en tillgänglighetsredogörelse (2 januari)
- Översyn av arbetssätt och rutiner (inom Administration och innovation samt Kommunikationsverksamheten)
- Extern webbplats: Arbetet med en ny tillgänglighetsanpassad webbplats är påbörjad. Planerad lansering 30 oktober 2020.

Hur arbetar styrelsen med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

Kommunstyrelsen får en återkoppling på det systematiska arbetsmiljöarbete som genomförts i verksamheterna under året. Detta sker genom en årlig uppföljning som rapporteras till styrelsen i maj, där styrelsen också har fastställt nya utvecklingsområden för kommande år. Utöver den årliga uppföljningen sker en redovisning under året i en fördjupad redovisning av januari-augusti samt årsbokslut för hela året, där styrelsen löpande tar del av vad som händer inom arbetsmiljöområdet samt kan följa upp och främja en god arbetsmiljö.

Hur arbetar styrelsen med att säkerställa en långsiktig stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Genom att främja ett systematiskt arbetsmiljöarbete och en årlig uppföljning arbetar kommunstyrelsen med att säkerställa en långsiktig stabil sjukfrånvaro på låg nivå. Personalnämnden tar årligen beslut om mål för kommunen totalt och för varje facknämnd. Dessa följer upp utifrån resultatmått som redovisas tre gånger per år, eller varje månad om behov finns. Enligt kommunstyrelsen har de haft en stabil sjukfrånvaro på låg nivå sedan flera år.

Vilka är styrelsens utmaningar på kort och lång sikt?

Enligt kommunstyrelsen är, liksom kommunens och övriga kommunsverige, de största utmaningarna kompetensförsörjning, demografi och ekonomi.

Har kommunstyrelsen, utifrån genomförd risk- och konsekvensanalys, säkerställt en tillräcklig intern kontroll och uppföljning av hanteringen av Corona-krisen?

Enligt kommunstyrelsen har den vidtagit åtgärder, haft ett förebyggande förhållningssätt och samordnat kommunens arbete där det bedömts befogat. Kommunstyrelsen fastställde en pandemiplan i ett tidigt skede. Delegationsordningar finns för hantering av exempelvis sjukfrånvaro och stöd för lagstadgad varsamhet. Krishanteringsarbetet har skett i enlighet med kommunens decentraliserade krishanteringsmodell som innebär att den som har ansvar för en verksamhet har ansvar även i kris.

Om en specifik verksamhet inte kan hantera krisen eller krisens konsekvenser följer en eskalering där verksamheten genom beslut i nämnd eller annan instans utökar sin kapacitet genom omfördelning/omprioritering inom respektive förvaltning. Om enskild nämnd bedöms sakna kapacitet att hantera frågan eskaleras den till kommunledningsnivå. Styrelsen har inte behövt kalla in krisledningsnämnden. Kommunstyrelsen och styrelsens utskott har begärt och fått information om nuläge samt genomförda och pågående planerade åtgärder. Vidare bedömer kommunstyrelsen att samverkan med regionen och länsstyrelsen fungerat mycket bra.

3.2 Specifika frågeställningar för kommunstyrelsen

Hur säkerställer kommunstyrelsen en tillräcklig markberedskap för att nå målet att 2000 nya bostäder byggs per år?

Enligt kommunstyrelsen Umeå kommun har redan idag ett relativt stort markäggande men behöver förvärva ytterligare mark i strategiska lägen för att säkerställa att tillväxtmålet kan nås. Kommunala markförvärv kan dock bara ske genom frivilliga överenskommelser vilket innebär att markförvärvsprocessen ofta tar lång tid.

För att säkerställa tillräcklig markberedskap över tid har kommunen översiktsplaner som stödjer tillväxtmålet, vilket krävs för att förvärvstillstånd ska kunna medges av länsstyrelsen. Budgetmedel och personalresurser har avsatts för nödvändiga markförhandlingar. Vidare bedriver kommunen exploateringsprojekt på egenmark som omfattar cirka 10 000 nya bostäder och drygt 340 hektar verksamhetsmark.

Enligt översiktsplanens utvecklingsstrategier ska en stor del av byggandet ske genom att privata fastighetsägare tar initiativ till utveckling av sina fastigheter. Av den anledningen arbetar kommunen enligt kommunstyrelsen aktivt för att skapa ett gott samarbetsklimat med marknadens aktörer. Detta sker till stor del genom *Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat* men också genom att arrangera regelbundna träffar med exempelvis mäklare, byggföretag och investerare.

Hur integreras tillitsstyrning i kommunens målstyrningsmodell?

I dagsläget finns inget beslut från kommunfullmäktige att införa tillitsbaserad styrning. Att implementera en policy som över tid kan få omfattande påverkan på utformningen av kommunens

styrssystem utan att kommunfullmäktige prövat frågan är enligt kommunstyrelsen inte aktuellt. Om kommunfullmäktige vill undersöka möjligheter/konsekvenser av ett sådant policyinförande kan styrberedningen utgöra ett lämpligt forum för omvärldsbevakning och dialog.

Kommunstyrelsen har inte fattat ett formellt beslut men jobbar aktivt tillsammans med presidierna med målstyrningen och diskuterar metoder.

Vad är status när det gäller bolags-/ägarpolicy?

Med anledning av Coronapandemin har styrberedningens arbete legat på is under våren 2020. Från och med augusti 2020 kommer styrberedningens arbete att återupptas. Enligt plan kommer arbetet med utformning av riktlinjer för Ägarstyrning att presenteras för kommunfullmäktige vid kommunfullmäktiges sammanträde den 30 nov.

Vilka beröringspunkter och eventuella målkonflikter ser kommunstyrelsen i arbetet med hållbarhetsbokslut, gender budgeting och Agenda 2030?

Beröringspunkterna är enligt kommunstyrelsen många och målkonflikterna mellan dessa verktyg/strukturer bedöms vara få. Enligt kommunstyrelsen för den fortfarande en pågående diskussion men arbetet har delvis avstannat under Covid 19-pandemin. Agenda 2030 är en målstruktur som kommunen kan nyttja i hållbarhetsarbetet. Kommunen har tilldelats externa projektmedel för utbildning av förtroendevalda och tjänstepersoner i Agenda 2030. Utbildningen som genomförs av Glokala Sverige var planerad att genomföras under våren 2020 men Coronapandemin innebar att utbildningsanordnaren inte kunde erbjuda utbildningen förrän tidigast hösten 2020. Dialog om möjligheterna att genomföra utbildningen kommer att återupptas i augusti.

Gender budgeting är ett analys- och planeringsverktyg som syftar till att analysera och planera kommunal verksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv. Gender budgeting kan vara en åtgärd relaterad till målområde 5, Jämställdhet, i Agenda 2030. Ett Hållbarhetsbokslut utgör slutprodukten i en process där kommunens hållbarhetsarbete kan följas upp och återrapporeras till kommunfullmäktige eller andra aktörer (ett av flera olika sätt hållbarhetsarbete kan följas upp). Hållbarhetsbokslutet kan baseras på samma struktur som Agenda 2030.

Hur säkerställer kommunstyrelsen tillsynsansvaret över friskolor?

Kommunen har inget tillsynsansvar över friskolor, tillsyns- och beslutsansvar ligger hos Skolinspektionen och kommunen har väldigt begränsad insynsmöjlighet i detta arbete. När det gäller fristående förskolor har kommunen visst tillsynsansvar, detta tillsynsansvar är dock fördelat från kommunfullmäktige till för- och grundskolenämnden (se Umeå kommuns reglemente) och åligger således ej kommunstyrelsen.